

HIR - Bärbrev

28 november 2016

Nr 1

HIRs bärbrev –din hjälp under hela säsongen

Exemplaret du läser eller håller i din hand är det första numret av HIRs bärbrev. Från 2017 kommer vi, HIR Skånes bärrådgivare i samarbete med gästskribenter att ge ut regelbundna brev under säsongen. Vi ser mycket fram emot att utveckla bärbrevet efter dina behov och önskemål.

Totalt planerar vi att ge ut ca 15 nummer per år med information om allt mellan aktuella åtgärder i fält, aktuell växtskyddsinfo, strategiförslag, regeländringar och fördjupningar.

Vintern en tid för eftertanke

Ett perfekt vinterarbete är att finslipa på odlingsplaneringen. Undvik att jaga efter toppar utan satsa på en jämn produktion istället. Varje år är unikt och att träffa rätt med toppproduktionen är inte lätt och svårt att styra. Gör en långsiktig plan på var odlingen ska flyttas framöver om möjligt. Kan framtida fält förberedas för att få bästa möjliga etablering?

Växtföljd

Växtföljd är ett gammalt begrepp men ack så viktigt. Det gäller att ha en hållbar växtföljd där sjukdomar och ogräs uppförkas i en så liten mängd som möjligt. Det gäller även att tillföra organiskt material till jorden, hur kan detta göras bäst på din gård? Potatis i växtföljden ser vi uppförkar den jordburna svampen *Verticillium* och bör undvikas. I växtföljden bör det också finnas möjligheter till att bekämpa svåra ogräs. Åtgärder och val av grödor i växtföljden bör väljas utefter kända problem på fältnivå. Till exempel val av sanerande grödor med tanken på nematoder.

Dränering

Nu på vintern syns även bristerna i dräneringen tydligt och det är kanske dags att göra en skötselplan för att fixa eftersatt dränering.

En god dränering är A och O i bärödling

Markkartering

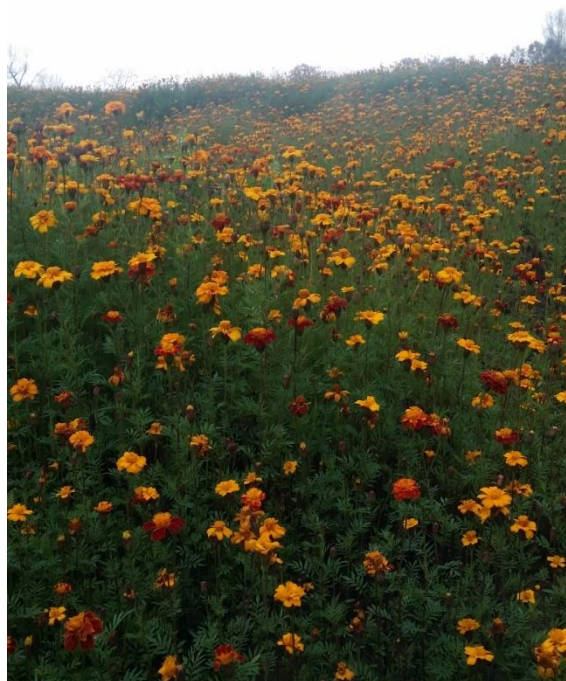
Vi rekommenderar en AI-analys innan plantering tillsammans med en tilläggsanalys av bor. IP-certifierad odling måste ha gjort en grundkartering på den egna marken minst var 10:e år, värden på pH och P-AI, K-AI, Mg-AI måste uppvisas. Har man endast specialodling så finns inte det kravet utan kan ersättas med andra typer av jord- och bladanalyser. PH ska ju helst vara runt 6 för jordgubbar, då är också flest näringsämnen växttillgängliga. Höga pH ser vi ofta och det leder till mikronäringsbrister. Vilket då behöver korrigeras antingen via att tillföra mikronäringsämnen direkt till rotzonen via droppbevattning eller genom bladgödsling. Det finns en konkurrens mellan kalium och magnesium och kvoten K/Mg bör ligga mellan 1,5 till 2,5. Vid värden över 3 finns risk för magnesiumbrist.

Nematoder

Förekomsten av växtskadande nematoder bör också analyseras, särskilt på lättare jordar där nematodskador mer frekvent förekommer. Särskilt allvarliga nematodararter är *Pratylenchus penetrans*, *Longidorus elongatus* och *Meloidogyne hapla*. Är nematodförekomsten hög eller man vill förebygga uppförökning så är det viktigt att veta vilka grödor som är känsliga och vilka som uppförökar de olika nematodararterna. Det holländska universitet Wagening har ett bra verktyg där man kan få ett specialanpassat schema som bilden nedan genom att välja grödor, jordart och nematodararter. Sidan är på holländska men den är ändå lätt att navigera sig fram på <http://www.aaltjesschema.nl/Schema.aspx>

	<i>Pratylenchus penetrans</i> Rotsårsnematod	<i>Meloidogyne hapla</i> Rotgallnematod
Jordgubbar	***	***
Flerårigt rajgräs	**	-
Senap	***	*
Oljerättika	***	** (sortskillnader)
Lusern	***	**
Honungsrört	***	**
Klöver	** / ***	** / *** (sortskillnader)
Tagetes	--	-
Sudangräs	o	***
Havre	**	-
Potatis	***	***
Lupin	***	***
Majs	***	-
Råg	**	-
Vårkorn	**	-
Vårvete	**	-
Höstkorn	**	-
Höstvete	**	-
Sockerbetor	*	***
Kål	*	*
Ärtor	***	***
Bönor	***	***
Morötter	**	**
Sallat	*	**
Kepalök	***	*
Purjolök	***	*

Mottaglighet	Uppförökning
Okänt	*** stor
ej känslig	** medel
mindre mottaglig	* liten
mottaglig	- Naturlig
känslig	- minskning
	-- Aktiv
	-- minskning
	o okänt

Tagetes är en intressant förfrukt när nematodproven visar hög förekomst av växtskadegörande nematoder

Verticillium

Förekomsten av *Verticillium* i jorden kan även analyseras och då är det vilsporer man räknar. Forskning visar att än så länge är den gamla metoden med att räkna sporer på agar-plattor fortfarande mer tillförlitlig än DNA-analyser, så vänd er till laboratorier som utför analysen på detta sätt. Vill ni ha mer information om var ni kan skicka prov, hur det ska tas osv. så kontakta oss för vidare information.

Typiskt symptom på Verticilliumangrepp är att de yttre bladen vissnar

Ogräsbehandling jordgubbar

Fält som har problem med gräsogräs, som spillsäd och vitgröe är särskilt motiverade att behandla med Kerb Flo 400. Även ganska stora gräsplantor dör. Dosen är lämpligast 1 l/ha för behandling över plantorna, och 1,5 l/ha om man ska behandla mellan raderna.

På sista tiden har vi haft den fuktighet och de låga marktemperaturer som passar bra för behandling med Kerb, det vill säga under 10 grader. Den låga temperaturen vill man främst ha för att förhindra avdunstning av preparatet. Låga temperaturer gör också att preparatet bryts ned långsammare, och att effekten varar längre. Kerb tas upp genom rotsystemet. Efter behandling krävs därför ett ordentligt regn/bevattning som sköljer ner preparatet så att det kommer i kontakt med ogräsets rötter.

Gallery 0,3 l/ha är en bra blandningspartner till Kerb 1 l/ha. Gallery är särskilt effektivt mot:

- lomme, penningört och andra kålväxter
- dån, nässlor, plister, veronika, viol och andra plisterväxter
- vallmo och jordrök
- pilörter, trampört och åkerbinda

Preparatet tas upp genom rötterna på groende ogräs, och det är alltså ej uppkomna ogräs som Gallery har effekt mot. Det är viktigt att komma ihåg att för att Gallery ska få god effekt krävs 15 mm regn/bevattning inom tre dagar efter behandling.

Plantkvalitet och kyla jordgubbar

En viktig kvalitetsaspekt på plantorna från plantskolan är att plantorna dels hunnit utveckla tillräckligt många blomanlag innan inlagring, och dels uppnått någorlunda rätt antal kyltimmar innan de når odlaren. Det är också något man själv bör ta hänsyn till ifall att man producerar och lagrar egna plantor.

Korta dagar i kombination med kyla har nu gjort att jordgubbsplantorna anpassat sig till kyla och börjat gå in i vintervila. Vinterns kyla krävs för att plantorna såsmåningom ska kunna bryta vintervilan ordentligt. Hur mycket kyla som behövs skiljer mellan sorter. Kylans effekt varierar med temperaturen. Temperaturer kring lite drygt 1°C har som störst effekt. För lite kyla ger problem med dålig vegetativ tillväxt, dålig kvalitet på ståndare och pollen, fruktmisformning, låg fruktvikt och låg skörd. För mycket kyla kan ge plantorna extra stor vegetativ tillväxt tillsammans med förminskad och försenad skörd.

Den norske forskaren Rolf Nestby har tidigare gjort försök där han jämförde övervintringen hos jordgubbar utan vare sig snö eller vintertäckning mot jordgubbar täckta med halm och olika kombinationer av fiberduk och plast. Resultaten visade att vintertäckning hade en positiv påverkan på plantan under den efterföljande säsongen. Den positiva påverkan var störst på platser där det ofta hade frusit och töat omväxlande.

Nya hallonsorter på ingång

Nu börjar det bli dags att fundera på sortval inför plantbeställning. Lägligt nog pågår sortförsök av sommarhallon i tunnel på försöksstationen i East Malling. Försöket har pågått sedan 2013 och avslutas under 2017. Det som prövas är markodlade sommarhallon från förädlingsprogram i Storbritannien, USA, Norge och Kanada. Sorterna jämförs mot Tulameen och Octavia. Skörd, utseende och smak, hur lätt det är att odla och sköta sorten, mottaglighet för skadegörare och hur lätt det är att plocka har utvärderats.

För att pröva nya sorter i Sverige kan de nedan vara intressanta, kanske särskilt de två översta:

- BC92-9-15 Squamish är en mycket lovande kanadensisk sort. Den ger bär mycket tidigt med fina frukter och bra hållbarhet. Tycks ha god motståndskraft mot hallonrottröta.
- 0485K-1 benämns som en möjlig ersättare för Tulameen. Hög skörd med stora frukter.
- 0447C-5 Glen Dee skördas från medel-sent med stora men något oregelbundet formade frukter. Ser inte jättevacker ut i asken, trots det gillas sorten.
- BC92-6-41 UKEE är en medeltidig sort med mindre frukter än Tulameen, men med bra hållbarhet.
- RU044 03073 är en norsk sort som har fasta bär med bättre smak och hållbarhet än Glen Ample. Tålig mot vinterskador. Har haft lägre skörd och mindre bär än Glen Ample i norska försök.
- EM6805/142 är en sen sort med stora frukter, medelgod smak och bra hållbarhet.

Bland hösthallon är Mapema är ett intressant alternativ till Polka. Sorterna har liknande mognadstid, men Mapema har i försök gett högre skörd, högre bärvikt och haft bättre smak. Värt att testa!

Till höger en bärklase av sorten Mapema

Hallon i vintervila

Nu har bladen fallit från hallonskotten och plantorna är i vintervila. Vintervila krävs för att skotten ska blomma nästa år. För en hög

procents knoppbrytning krävs en kombination av tillräcklig temperatur och tid. Minst 4 °C i 2500 timmar (15 veckor) för bra brytning i Glen Ample. En planta som fått tillräcklig vintervila börjar växa snabbare och ger bättre knoppbrytning.

Skördetidpunkt går att planera i jordgubbar genom summering av daggrader (temperatur över 4°C). Det har visats sig svårare att göra i hallon då andra faktorer påverkar; såsom längden på vintervilan, sort och skottdiametern där stora skott bryter senare än smala. Det finns även en konkurrens mellan knopparna på ett skott. Det kallas paradormancy och motverkas genom att ge plantorna mer vintervila och topping för att bryta den apikala dominansen.

Ljus ökar hallonskörden

Försök med skottäthet från Nibio i Norge visade att konkurrensen mellan skott minskar blomningen per skott. 16 skott per meter gav ingen skördeökning jämfört med 4 skott per meter. Det finns flera fördelar att gå ner i antal skott per meter, det kostar mindre vid uppbindning och går fortare att plocka. Det är särskilt intressant i long-cane produktion där plantkostnaden är en mycket tung kostnad i kalkylen och att kunna gå ner i antal skott per meter utan förlorad skörd är mycket intressant!

Norska försök med tilläggsljus under hösten visar att ljuset på hösten är viktigt för bildandet av blomanlag. Tilläggsljus 27 aug-1 nov som följer dagslängden gav i Tulameen 1 även på vikten av god ljustillgång på hösten

Skottätheten påverkar ljustillgång och skörd hos plantorna.

Regelaktuellt

Behörighet från annat EU-land gäller i Sverige vid tillfällig anställning

Det har under 2016 kommit nya regler för sprutförare med behörighet utfärdad i ett EU-land eller Island/Norge/Lichtenstein/Schweiz. Med de nya reglerna krävs inget formellt svenskt erkännande av behörighetsutbildningen från annat land om sprutföraren är tillfälligt i Sverige.

Jordbruksverket skriver såhär *"...sprutförare som gått utbildning i sitt hemland har rätt att sprida växtskyddsmedel i Sverige utan att ha ett svenskt användningstillstånd.*

Vad som menas med "tillfällig yrkesutövning" är ännu inte helt klarlagt inom EU. Men om sprutföraren bosätter sig i Sverige eller företaget exempelvis öppnar en filial/kontor i landet anses det inte längre vara en tillfällig yrkesutövning, utan en etablering."

Informationen finns att läsa i sin helhet på

http://www.jordbruksverket.se/ammesomraden/odling/vaxtskydd/attanvandavaxtskyddsmedel/behorighet_sutbildning

IP Sigill arbetsvillkor

IP Sigill har nyligen släppt en standard som heter IP Arbetsvillkor. Certifieringen är en bra hjälp till den som vill systematisera sitt arbete med t.ex. säsongsanställda, som fallet ofta är i bärbranschen. Med hjälp av certifieringen går man igenom att man uppfyller de krav som ställs på en själv som arbetsgivare. Till exempel är "Systematiskt arbetsmiljöarbete", "Arbetsrättsliga regler" och "Boende" tre av standardens kapitel.

Händelser

Grundkurs i ekologisk grönsaks- och bärödling

8 december, 2016. kl 9-15:30

Ort: Skånesemin, Hörby

Vad innebär det att odla ekologiskt? Hur ska man göra för att lyckas med ekologisk grönsaks- och bärödling? Den här kursen tar upp grunderna i ekologisk trädgårdsodling: regler, omläggning, växtföljd, växtnäring, växtskydd och ogräshantering. Kursen vänder sig till dig som är lantbrukare. Du odlar konventionellt idag men funderar på ekologisk odling, du odlar vanliga jordbruksgrödor men vill utöka med bär eller grönsaker. Eller så är du ny ekodlare och vill lära dig mer. Pris: 500 kr inkl. fika och mat.

Anmälan: thilda.hakansson@hushallingssallskapet.se eller tel. 010-4762263. Eller via vår hemsida www.hirskane.se under kursutbud

HIR Skåne och Jordbruksverket ordnar kurs om substratodling och växtskydd

I vecka 9 (27/2-3/3) anordnar HIR Skåne och Jordbruksverket tillsammans en tvådagarskurs. Dag 1 erbjuder föreläsningar inom odlingssystem, substrat, näringsbevattning och planttyper främst för jordgubbsodlare. Dag 2 anordnas av Sanja Manduric från Jordbruksverket och växtskydd är temat. Redan nu är två ämnen klara: växtskyddsproblem blåbär och resistensproblematik gråmögel. Anmäl gärna ert intresse så återkommer vi snarast med mer information. Lämna plats i kalendern redan nu för två mycket informativa dagar!

HIR Skåne kommer om intresse finns erbjuda en nybörjarkurs i näringsbevattning, som kommer att läggas innan vecka 9. Anmäl intresse!

Om HIR bärbrev

HIRs bärbrev kommer i ca 15 nummer per år. Vid särskilt viktiga händelser skickar vi ut kort information med mail och/eller sms, oavsett prenumerationstyp. Det finns två alternativ för prenumeration, så att du får breven så som det passar dig:

Digital prenumeration - Breven läggs upp och sparas på HIR Skånes Mina sidor. När det kommer ett nytt nummer får du ett mail och/eller sms med en länk till Mina sidor. Där loggar du in med dina uppgifter. Mina sidor och brevet är båda anpassade för mobil och surfplatta och eventuella länkar är klickbara. Pris 2200 kr/år.

Postprenumeration - Utöver vad du får med en digital prenumeration så skickas också breven till dig i pappersformat med posten. Pris 2400 kr/år.

Prenumerationen löper ett år i taget. Om du vill avsluta prenumerationen görs det innan årskiftet.

Har du frågor? Vill du bli prenumerant?

Kontakta någon av HIRs bärådgivare, så hjälper vi dig!

Victoria Tönnberg, victoria.tonnberg@hushallningssallskapet.se eller 010-4762252.
Thilda Håkansson, thilda.hakansson@hushallningssallskapet.se eller 010-4762263.